

له ژیر پوښنایي خاله کانی سهره وه ناماژمان بو کردن، با سهیری دهستووری ههریمی باشووری کوردستان بکهین، نایه نهو چهند پرنسیپه سهره تایمانه ی دانانی دهستوور په چاوکردوه یان نا؟؟؟

دیباچه

دیباچه له هه موو دهستووره کاندو وهک پيشه کیه کی پيوست بو ناساندنی ميژوو، به سه رهاته گرنه گه کان و تاييه تمه نديه کانی نهو گهل و جيگايه ته رخان دهکريت، که ناتوانريت له به شی ياسایي دهستووردا باس ليئانه وه بکريت.

له ريزی يه که می ديباچه دا باسی (گهل) کراوه... له ويدا ته نیا باسی گه لی باشووری کوردستان کراوه (ئيمه، گه لی کوردستان- عیراق، نهو گه له ی به ده یان سال سته م وزورداریی نهو رژيمه ديکتاتوریه نه ی چه شتووه....) به هيچ شيوه يه ک باسی گه لی کوردستاني گه وره نه کراوه. پيوست بوو له سه ره تادا باسی پارچه پارچه کردنی کوردستان کرابا و پاشان باسی باشووری کوردستان کردبا.. لهم خاله دا ده توانين بلين په يوه ندي ميژوويی گه لی کوردستانيان دابريوه له گهل يه کتری. پاشان که باسی ريکه وتنه کانی سيقر و لوزان دهکريت له ویش ته نیا باسی گه لی (کوردستان-عیراق) دهکات نهک باسی گه لی کوردستان به شيوه يه کی گشتی.

له به شيکی تر دا هاتووه (به پيچه وانه ی نهو گه لانه ی دواي جهنگی جيهانی دوهم، سوودمه نديبون پشت به چوارده بنه ماکه ی سه روکی نه مریکی نه ودهم "ويدرو نیلسون"، له ئمبراتوریه تی عوسمانی دامالان) له دستووردا زیاتر باس له به ليننامه کان و ريکه وتنه ماکه ی جيهانی یان حوجبیی دهکريت. دهکرا باسی ريکه وتنه ماکه ی شه ری جيهانی دوهم بکريت نهک ناوی سه روکی نه مریکی له دستووردا به يئيريت. به ديتنی به نده نهو ته نیا بو ره زامه ندي نه مریکا کراوه و له حاله تی عیراقدا زیانی زیاتره.

هه ره له ديباچه دا هاتووه (کاتیکیش ليژنه ی ليکولینه وه ی کو مکاری نه ته وه کان - عسبه الامم - بو ی ده رکه وت که وا کوردستاني باشوور، که له دواتر دا به کوردستاني عیراق ناوبرا، روژیک له روژان به شيک نه بووه له عیراقی عه ره بی) له م به شه دا ناوی (کوردستاني باشوور) به کاره يئراوه له جياتی (باشووری کوردستان) له کاتیکدا ده قیکی ته رجومه کراو نییه تاوه کوو به و شيوه يه بنوسريت.

له دواي نهو هاتووه (سه ره رای نه مهش بی راوه رگرتن وراپرسی ئيمه وله به ره هندی به رژه وه ندي نیوده وله تی، کوردستانيان به عیراقی عه ره بيه وه لکاند.) ليژره دا وشه ی (کوردستان) له جياتی (باشووری کوردستان) به کاره يئراوه چونکه نهو باشووری کوردستانه به عیراقه وه ليکيئراو نهک هه موو کوردستان.

تئبيني تر: ديباچه وشه يه کی عه ره بيه و وهک خو ی ماوه ته وه، هه رووه ها ديباچه زور دريژه و چر و پر نییه به لکوو به زمانیکی ساکار نووسراوه له هه ردوو به شی عه ره بی و کورديدا.

بنه ما سه ره كيه كان

به ديتنی بهنده دهبی له سهرتادا باسی ناوی ههریم کرابا... و لهم رهشنووسه دا چه ندین ناو به کارهینراون و ناوی ههره سه ره کی (کوردستان-عیراق) ه. تهنیا ناو که به کار نه هینراوه (باشووری کوردستان) ه که به دیتنی بهنده پیویسته ناوی ههریم ببیته (ههریمی باشوور کوردستان) تاوه کوو ناوه که به کوردستانه بلکینریت نهک به عیراقه وه. به کارهینانی ناوی (کوردستان-عیراق) دابرانندی باشووری کوردستانه له کوردستانی گه وه. وه کوو تر له هیچ دهقهریکی دونیادا ئهم جوړه ناوه لیکدراوه به کار نه هینراوه... بۆ نمونه ههریمی (باسک) له ئیسپانیا، ناوی ههریمی (باسک) ه نهک (باسک-ئیسپانیا) ههروه ها ناوی ویلایه تی تیکساس له ئهمریکا ناوی (تیکساس) ه نهک (تیکساس-ئهمریکا). ههتا له ئیران ناوی (ئوستانی کوردستان) به کارهینراوه نهک (کوردستان-ئیران). بۆ ههریمی باشووری کوردستان دهتوانریت ئهم دوو پیشنیاره ههبن (ههریمی باشووری کوردستان) یان (ههریمی کوردستان).

ماده ی یه کهم:

لهم ماده یه دا هاتووه (ههریمی کوردستان، ههریمیکی (فیدراله) له دهولته تی عیراقی فیدرالدا،...) لیره دا (ههریمی کوردستان) به کارهینراوه له کاتیکدا له ماده ی دوومدا ده لیت (کوردستان-عیراق، له پاریزگای دهوک، به سنووری کاگیپیی ئیستای وسنووری...) له ویدا ناوی (ههریمی کوردستان) کراوه (کوردستان-عیراق) له کاتیکدا ده بیته له دهستوردا هه مان ناو به کارهینریت.

ماده ی دووم:

لهم ماده یه دا باسی سنووری باشووری کوردستان دهکات و ده لیت (کوردستان-عیراق، له پاریزگای دهوک، به سنووری کاگیپیی ئیستای وسنووری کارگیپیی پیش سالی 1968ی پاریزگاکانی که رکوک و سلیمانی و هه ولیرو قهزاکانی ئاکری و شیخان و شهنگارو ته له عفه رو تلکیف و قه ره قوش و ناحیه ی زومار و باشیقه وئاسکی که له ک، له پاریزگای نهینه واو هه ردوو قهزای خانه قین و مه نده لی، له پاریزگای دیاله و قهزای به دره و ناحیه ی جه سسان له پاریزگای واسیت به سنووری کارگیپیی سالی 1968، پیکدیته.) لیره دا باسی چه ند شار و شاروچگه یه ک نه کراوه وه ک سه عدیبه و جه لولا و هه ر هیچ نه بیته ئهم به ره ی شاری مؤسل ..

له خالی 3ی ئهم ماده یه دا هاتووه (سییه م: رۆله کانی ئهو ناوچانه ی له ههریمی کوردستان دابریندر اوون، هه ر کاتی به پپی حوکمی ماده ده (140)ی ده ستوری فیدرالی گه راندرانه وه بۆی، ئهو کاته وه کو هه موو رۆله کانی گه لی کوردستان سوودمه ند ده بن به یه کسانیی له و ماف و ئه رک وئهو ده سته به ریانه ی له م ده ستوره دا ده قنوس کراوون.) لهم خاله دا ماده ی 140 کراوه ته پیوه ر بۆ ده ستنیشانکردنی سنوره کانی باشووری کوردستان، له کاتدا ده بی پیوه ره کانی میژوویی و نه ته ویی بکریته بنه ما. تهنیا بۆ گه راندرانه وه ی ناوچه داگیر کراوه کان په نا بۆ برگه ی 140 ی ده ستوری عیراق ببریته.

ماده ی سییه م:

لهم ماده یه دا هاتووه (نابی ههریمیکی نوی له ناو سنووری ههریمی کوردستان-عیراقدا، دروست بکریته) ئهم خاله کاردانه وه ی گه لی خرابی ده بیته له سه ر ههریمی کوردستان. بۆ کورد مافی فیدرالی ده بیته به لام نه ته وه یه کی تر نه ی بیته ، ئه گه ر بتوانیته ههریم دروست بکات و بنه ما سه ره کیه کانی دروستکردنی ههریمیان هه بیته؟؟ لیره دا له وانه یه پاریزگاکانی کوردستانیش بیان ه ویته به شیوه یه کی فیدرالی به یه که وه

گریدبریت. بەدیتنی بەندە ئەم خالە دەبواپە بوو داھاتوو بە جی بەشتایە و بە هیچ شیوەیەک لە ناو دەستووردا باسی لێوە نەکرابا، لەم خالەدا پێویستە ئەم دەقە پێشنیاردەکەم (پاریزگاکی هەریمی کوردستان بە شیوەیەکی ئارەزوومەندانە ھەریمیکی فیدرال پیک دین و سنووری ئیدرای پاریزگاکی بە یاسا دەست نیشان دەکری و ھەر پاریزگایەک یە کینەییەکی یەگرتوو و کۆی دانیشتوانی چارەنووسی خۆیان دەستنیشان دەکەن).

ماددە ی شەشەم:

لەم ماددەیدا ھاتوو (یەکەم: گەلی کوردستان-عیراق پیک ھاتوو لە کوردو نەتەوکانی دی (تورکمان، کلدان، ئاشوری، ئەرمەن و عەرەب) لەوانە ی بە پێی یاسا، ھاوڵاتی ھەریمن..) لێرەدا پێویست دەکرا ناوی سریانیکانیش بەئێنرایە و بەم شیوەیە (گەلی باشووری کوردستان لە کورد) بە ھەیلی، ئیزدی، شەبەک) و نەتەوکانی دی (تورکمان، ئاشووری، کلدان، سریانیک، ئەرمەن و عەرەب) پیک دیت لەوانە ی کە بە پێی یاسا ھاوڵاتی ھەریمن). لەوانە ی ئیزدی و سەبەک و ھەیلیکانیش بیان خۆش بیت ناویان بەئێنریت. ئەو بە هیچ شیوەیەک مانای لەتەت بوونی کورد نییە.

ماددە ی ھەوتەم:

لەم ماددەیدا باسی کاکەییەکان نەکراو و پێوستە ناویان لە گەل ئیزدی و مەسیحیەکان بەئێنریت.

ماددە ی ھەشتەم:

لەم ماددەیدا باسی مافی چارە ی خۆنووسین دەکریت و بەم شیوەیە (گەلی کوردستان-عیراق مافی دیارکردن و بپیاردانی چارەنووسی خۆی ھەییە...، یەگرتنی ئازادانە ی لەگەل عیراقدا بە گەل و خاک و سەرورە ی ھەلباردوو، ئەمەش بەستراو بە پابەندبوون بە دەستوری فیدرالی.... و بۆی ھەییە چاو بگێریتەو بەم ھەلباردنە ی، بۆ دیارکردنی پاشەرۆژ و پێگە ی سیاسی خۆی لەم بارانە ی

یەکەم: پێشیلکردنی شکۆمەندیی دەستوری فیدرالی.... دووھم: پەیرەوکردنی سیاسەتی جیاوازی رەگەزی و گۆپینی باری دیموگرافی کوردستان.... لە ماددە ی 140 ی دەستوری فیدرالییدا ھاتوون، دابنریت).

لێرەدا مافی چارە ی خۆنووسینی کوردستان بە فیدرالی و ماددە ی 140 و دیموکراسیەو گریدراو. بەو مانایە ئەگەر عیراق فیدرالی و دادپەرور و دیموکراسی بیت ئەو خەلکی باشووری کوردستان لە عیراق جیانابیتەو. بە دیتنی بەندە مافی چارە ی خۆنووسین بە هیچ شیوەیەک نابێ بەشیوە ی حوکمی عیراقەو گری بدریت بەلکوو دەبی وەک مافیکی ھەر گەلیک بەکار بەئێنریت. بۆیە دەبی لە ماددە ی ھەشتەمدا بە راشکاوی باسی ئەو بکریت (گەلی کوردستان وەک ھەموو گەلانی تری دونیا مافی چارە ی خۆنووسینی ھەییە و ھەر 10 سال جاریک دەنگ لەسەر ئەو دەدات لەناو عیراقدا بمینتەو یان ھەر ھەلزاردەییکی (خیار) تری گونجاو وەر بگریت).

ماددە ی یانزەم:

لەم ماددەیدا باسی پایتەختی ھەریمی کوردستان دەکریت و دەلێت (شاری ھەولێر، پایتەختی کوردستان - عیراق، پەرلەمانیش بۆی ھەییە شاریکی دیکە ی ھەریم بکاتە پایتەخت). لێرەدا لە بەشی ەەرەبیدا ھەولێر بە (ارییل) ناو براوە.. بە دیتنی بەندە (ارییل) ناوی تەعریبکراوی شاری (ھەولێر)ە بۆیە پێویستە لە ەەرەبیشدا ھەر بە ھەولێر ناو ببری ت نەک (ارییل).

دەروازە ی مافە مەدەنی و سیاسییەکان

لێرەدا خالیکی ھەر گرنگ لە مافە مەدەنی و سیاسییەکاندا باسی لێوە نەکراروە ئەویش (مافی ھەر ھاوڵاتیەکە بە ھەموو دیکومینت و بەلگەنامەکانی حکومی و رەسمییەکاندا بچیتەووە تەنیا ئەوانە نەبن کە بەیاسا نەپنن) لە ەوڵاتی دیموکراسیدا بۆ ھەر ھاوڵاتیەک و رۆژنامەوانیک ھەییە بە بەلگەنامەکاندا بچیتەووە ئەوانە ی بە یاسا ئاشکران.

ماددە ی بیستویەک:

لەم ماددەیدا باسی ئافرەت دەکریت، و دەلێت (ئافرەت یەکسانە لەگەل پیاو و نایج جیاوازی لە دژی بکری ت و حکومەتی ھەریم ھەموو ئەو مافە مەدەنی و سیاسییانە ی.....) . لێرەدا باسی یەکسانی کراوە بەلام پێویستە بە ئاشکرا باسی ئەو بکری ت یەکسانی مانای چییە و چوون جیبەجی دەکریت، بەتایبەت لە جینگای کاردا. بۆ نموونە پێویستە بوتری ت (دەبی دەزگا حکومی و ناحکومیەکان رەچاوی یەکسانی بکەن لە تەعیین کردنی فەرمانبەران و کریکاراندا) . خالی گرنگی تر لێرەدا کە پێویستە زیاد بکری ت ئەو یە کە (ھەر یاسایەک یان فەرموودەیک دژی یەکسانی پیاوان و ژنان بی ت کار پیاوان ناکری ت). ھەر وەھا وشە ی (ژن) باشترە لە ئافرەت لە رۆوی زمانەوانی و رەسەنایەتی کوردیەووە. دوور لە ریکخراوی ئافرەتان و ژنانی پارتی و یەکی تی.

ماددە ی بستوسی:

لێرەدا ھاتوو، (دوو م: لە ھەل بژاردنی پەرلەمانی ھەریمی کوردسان-عیراق و ئەنجومەنی خۆجیی و شارەوانییەکاندا رێژە یەک بۆ ژنان تەرخان دەکریت کە لە 25% ی کورسیەکان کە مەتر نەبی ت). ئەم خالە بە پێچەوانە ی ئەو یە کسانییە کە باس لێوە کراوە لە ماددە ی 21 یە کدا بۆیە دەبی ئەم ماددە ی بەرفراوانتر بکری ت و ئەم دەقە زیاد بکری ت (بۆ جیبەجیکردنی یەکسانی نیوان ژنان و پیاواندا ھەول دەدەری ت رێژە ی بەشداری ژنان لە پەرلەمانی کوردستاندا یە کسان بی ت).

ماددە ی ھەفتا و چوار:

(رێزگرتن و بەرز راکرتنی سیمبولەکانی بزافی ئازادی خوازی کوردی و شۆرش و شەھیدەکانی و پاراستنی شکۆمەندی کەس و کاریان و پێشمەرگە دیرینەکان و خەباتگێران و بەشداریوان تیایدا ئەرکیکی پێرۆزە لەسەر حکومەت و ھاوڵاتیانی کوردستان). لێرەدا تەنیا باسی شەھیدانی بزافی ئازادی خوازی کورد دەکریت، پێویستە بوتری ت (شەھیدانی کوردستان) بۆ ئەو ی نەتەوەکانی تری ش بگرتەووە. خالی تری گرنگ مەسەلە ی بەرز راکرتنی سیمبولەکانە. لەوانە یە بتوانری ت ریزگرتن بکری تە خالیکی جەبری بەلام بەرز راکرتن (تەخلید) کاریکی کەسایەتی یە و ناکری ت بی تە ئەرک بۆیە پێویستە وشە ی ریز راکرتن (تەخلید) لایبری ت.

سەرۆكى ھەرىمى كوردستان، بە دەنگدانى نەيىنى گشتى راستەوخۆ، لەلايەن ھاولاتيانى ھەرىمەو ھەلدەبژىردىت.

ھەلبژاردنى سەرۆكى ھەرىم بە شىوھىەكى راستەوخۆ لە لاين خەلكەو، لەوانەيە كىشەيەكى گەورە لى دروست بىت و بىتە پىگر لەبەردەم كارەكانى حكومەتدا. چونكە ئەگەر سەرۆكى ھەرىمى سەر بە لاينىكى سىياسى بىت و سەرۆك وەزيران سەر بە لاينىكى تىرى سىياسى، ئەو كاتە كارەكانى حكومەت پادەووستن. تەنيا لەو ولائانەدا ئەو سىستەمە سەرکەوتوو، كە يان دەسەلاتەكانى سەرۆك كۆمار كەم بن يانيش زۆر دەسەلاتى ھەبىت و لە حالەتى دووھدا سەرۆك زياتر وەك نوينەرى ئەو ولائە كار دەكات. پىويستە ئەو لاينەى لە پەرلەماندا زۆرىنە بە دەست دىت، سەرۆك كۆماريش ھەر سەر بەو لاينە بىت، يان سەرۆك كۆمار لە لاين پەرلەمان و (ئەنجوومەنى بالى نىشتيمانى)و دابنرىت، يانيش دەسەلاتەكانى سەرۆكى ھەرىم كەم بگرىنەو و كەسى سەرۆك وەزيرانى ھەرىم بەرپو ەبات. لەو حالەتشدا پىويست ناكات سەرۆكى ھەرىم بە دەنگدانى راستەوخۆ بىت.

بە ھەمان شىوھى ناوى ھەرىم كە بە زۆر شىوھ و تراو، ناوى ھىزەكانى پاراستنى كوردستانيش بە چەندىن جۆر ھاتوو وەك (پاسەوانانى ھەرىم) (ھىزى پاراستنى ھەرىم) و (پيشمەرگە). پىويستە ئەو ناوانەش يەكبخرين لە خالىكدا و بەم شىوھىە (پيشمەرگە ناوى ھىزەكانى پاراستنى ھەرىمى كوردستانە و بە شىوھىەكى رەسمى ئەو ناو بەكار دەھىنرىت).

لەم پىداچوونەو ەدا بەھىچ شىوھىەك باسى ئەو خالانە نەكراو كە لە سنوورى دەسەلاتى عىراقدان و لە دەستوورى عىراقدا تەسبىتكراون و بۆ دەستوورى ھەرىم نىيە زىدەرپوى لەسەريان بكات. ھەر و ھا خالەكانى سەرەو چەند تىبىنىەكن لەسەر رەشنووسى دەستوورى ھەرىمىك كە بە شىوھىەكى فىدرالى بە عىراق لىنرابىت.